

Warszawa, dnia 22 grudnia 2009 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

RPO-636731-X/09/MS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

**Notatka służbowa
z badań terenowych, związanych z akcją protestacyjną
cudzoziemców narodowości ceczeńskiej i gruzińskiej**

W dniu 21 grudnia 2009 r. z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich Tomasz Gellert - Dyrektor Zespołu Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Marcin Sośniak – pracownik ww. Zespołu przeprowadzili wizytację w Ośrodkach dla Cudzoziemców Ubiegających się o Nadanie Statusu Uchodźcy lub Azylu, mieszczących się w Dębaku i Radomiu. Celem wizytacji było zbadanie na miejscu sprawy protestu grupy cudzoziemców pochodzących z Czeczenii i Gruzji, którzy w dniu 14 grudnia br. zatrzymani zostali przez służby graniczne w trakcie próby wyjazdu z Polski.

Podczas wizytacji wysłuchano informacji Dyrektora Biura Organizacji Ośrodków dla Cudzoziemców Urzędu do Spraw Cudzoziemców na temat okoliczności i przebiegu protestu. Przeprowadzono także rozmowy z przedstawicielami protestujących cudzoziemców. Zapoznano się ponadto z warunkami, w jakich prowadzona była akcja protestacyjna oraz standardami panującymi w Ośrodku dla Cudzoziemców w Radomiu, z którego pochodziła większość protestujących. Sposób funkcjonowania tego Ośrodka stanowił bowiem jeden z wątków podnoszonych przez protestujących cudzoziemców.

Jak wynika z poczynionych w trakcie wizytacji ustaleń, w grupa około 100 cudzoziemców, spośród 200, którzy w ramach akcji protestacyjnej podjęli próbę wyjazdu z Polski, dotarła do Ośrodka dla Cudzoziemców Ubiegających się o Nadanie Statusu Uchodźcy lub Azylu w Dębaku w dniu 16 grudnia 2009 r. Od momentu przyjazdu do Dębaka liczba cudzoziemców prowadzących protest ulegała częstym zmianom. Według stanu na dzień wizytacji, akcję kontynuowało 59 cudzoziemców. W tej grupie znajdowało się ok. trzydziścioro dzieci i małoletnich. Grupa 32 osób dobrowolnie opuściła natomiast Dębak i powróciła do Ośrodka w Radomiu.

W pierwszym okresie protestu cudzoziemcy zajmowali pomieszczenie stołówki Ośrodka. Opuścili je dopiero w dniu 19 grudnia. W dacie wizytacji, tj. 21 grudnia, protestujący przebywali w dwóch salach, które personel Ośrodka zaadaptował do celów mieszkalnych. W pomieszczeniach tych, z uwagi na liczbę zajmujących je osób, panowały trudne warunki: brak odpowiedniej wentylacji powodował zaduch i dość uciążliwy zapach. Podkreślenia jednak wymaga, iż od początku protestu personel Ośrodka oferował cudzoziemcom możliwość przejścia do osobnych pokoi mieszkalnych w Ośrodku w Dębaku lub też zakwaterowanie w dowolnie wybranym ośrodku na terenie kraju. Do czasu wizytacji pracowników Biura RPO, przebywający w ośrodku cudzoziemcy odmawiali skorzystania z tej oferty.

Przez cały czas trwania protestu, cudzoziemcom zapewnia się dostęp do opieki medycznej oraz pomocy psychologa. W Ośrodku dyżur pełni zespół ratownictwa medycznego. Protest zabezpiecza także Policja.

Jak wynika z informacji przekazanych przez Dyrektora Biura Organizacji Ośrodków, forma prowadzonego przez cudzoziemców protestu ulega pewnym zmianom. Obecnie część cudzoziemców deklaruje protest głodowy. W ocenie Dyrektora BOO, nie sposób jednak ustalić ile osób taki protest faktycznie podjęło. Zmianie ulegają także podnoszone przez protestujących postulaty. I tak, w trakcie rozmowy z pracownikami Biura RPO jako przyczynę protestu, przedstawiciele protestujących cudzoziemców wskazywali w pierwszej kolejności zmianę polityki Państwa Polskiego w zakresie udzielania osobom pochodzącym z Czeczenii ochrony uzupełniającej. W ocenie protestujących, ostatnio zmniejsza się się liczba przypadków udzielenia tego typu ochrony, zaś wydawane decyzje nie uwzględniają sytuacji cudzoziemców i zagrożeń związanych z ich powrotem do kraju

pochodzenia. Cudzoziemcy sygnalizowali przy tym, iż wzrastająca liczba decyzji odmawiających statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, w niedalekiej przyszłości może skutkować eskalacją protestów. Cudzoziemcy zwracali także uwagę na nieodpowiednie warunki bytowe w Ośrodku w Radomiu, niewłaściwe - w ich ocenie - traktowanie ich przez pracowników socjalnych Ośrodka, nieodpowiednie wyżywienie i brak dostępu do należytej pomocy medycznej w stanach nagłych. Sygnalizowali ponadto poczucie zagrożenia, wynikające z niechętniej postawy części społeczności lokalnej wobec cudzoziemców. Jako przykład cudzoziemcy wskazywali incydent z października br., kiedy to Ośrodek w Radomiu został obrzucany kamieniami przez grupę obywateli polskich.

Podkreślić należy, iż w trakcie rozmowy z pracownikami Biura RPO, cudzoziemcy nie podjęli sygnalizowanej wcześniej w mediach kwestii zwolnienia osób zatrzymanych przez Straż Graniczną podczas próby wyjazdu z Polski i umieszczonych w aresztach w celu wydalenia lub ośrodkach strzeżonych, ani też postulatu dotyczącego zapewnienia protestującym możliwości przejazdu do Strasburga.

Ośrodek dla Cudzoziemców Ubiegających się o Nadanie Statusu Uchodźcy lub Azylu w Radomiu, w którym zamieszkiwała większość protestujących cudzoziemców, mieści się w wolnostojącym, czterokondygnacyjnym budynku, stanowiącym własność przedsiębiorstwa prywatnego, które świadczy na rzecz Urzędu do Spraw Cudzoziemców usługi o charakterze hotelarskim. Docelowo obiekt przeznaczony jest na pobyt 300 osób, przy czym w dacie wizytacji zamieszkiwało w nim ponad 100 cudzoziemców.

Stan techniczny obiektu, w ocenie osób wizytujących, wymaga obecnie poprawy. Konieczna wydaje się między innymi renowacja elewacji budynku, a także odnowienie klatek schodowych i korytarzy. Wskazane jest także odnowienie pomieszczeń mieszkalnych budynku, a w szczególności wymiana lub uszczelnienie okien w tych pomieszczeniach: w dacie wizytacji panował w nich bowiem chłód, a cudzoziemcy zmuszeni byli korzystać z zakupionych przez siebie urządzeń grzewczych. Wszystkie pokoje zostały przez właściciela obiektu umeblowane stosownie do swoich funkcji (każde wyposażono w odpowiednią liczbę łóżek, szaf, stołów oraz krzeseł). Zaznaczyć jednak należy, iż meble znajdujące się w części udostępnionych osobom pokoi były stare i znacznie zużyte. Gruntownego remontu, w ocenie osób wizytujących, wymagają ogólnodostępne pomieszczenia sanitarne: łazienki i

toalety są bowiem zabrudzone, panuje w nich uciążliwy zapach, a część urządzeń sanitarnych jest uszkodzona.

Mieszkańcom Ośrodka zapewniono dostęp do pomocy lekarskiej: w placówce przez cztery dni w tygodniu dyżur pełnią dwie lekarki (w tym pediatra). Ponadto, od poniedziałku do piątku w Ośrodku obecne są pielęgniarki. Personel medyczny posługuje się językiem rosyjskim w stopniu umożliwiającym prowadzenie wywiadu medycznego. W trakcie wizytacji nie stwierdzono przypadków niezapewnienia cudzoziemcom dostępu do pomocy medycznej w stanach nagłych.

Cudzoziemcy żywieni są w systemie zbiorowym. Żywność przygotowywana jest w kuchni znajdującej się na terenie Ośrodka. Jakość i ilość wydawanych posiłków budzi jednak zastrzeżenia osób wizytujących. Z analizy przykładowych jadłospisów wynikało bowiem, iż na niektóre posiłki (kolacje) składają się jedynie: śmietana, owoc (1 sztuka na osobę), masło i chleb. Zdaniem wizytujących, taki sposób żywienia wynika nie tyle z wysokości stawki żywieniowej, ile z niewłaściwego doboru menu przez personel zatrudniony w Ośrodku.

W trakcie wizytacji zbadano także sygnalizowaną przez protestujących kwestię niewłaściwego traktowania cudzoziemców przez personel socjalny placówki. Problem ten poruszono podczas rozmów z mieszkańcami Ośrodka, prowadzonych, co należy podkreślić, bez udziału personelu placówki. Skargi dotyczące zachowania pracowników nie potwierdziły się w toku rozmów indywidualnych pracowników Biura RPO z cudzoziemcami. Uwagę zwracała jednakże znaczna wstrzeźliwość cudzoziemców w wyrażaniu swych ocen na temat ich sytuacji w ośrodku.

Wnioski i spostrzeżenia:

- Przeprowadzone badania na miejscu w ośrodkach dla uchodźców w Podkowie Leśnej – Dębaku oraz Radomiu zdają się wskazywać, że akcja protestacyjna podjęta przez cudzoziemców narodowości czeczeńskiej i gruzińskiej jest związana ze zmianą praktyki w zakresie przyznawania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej. Należy liczyć się z możliwością nasilenia się akcji protestacyjnych w miarę zwiększania się liczby cudzoziemców, którym wydane zostaną decyzje odmawiające udzielenia ochrony.

- Ocenic należy, że warunki pobytu cudzoziemców w ośrodku w Radomiu, są porównywalne z warunkami panującymi w części ośrodków. Obiekt, w którym mieści się ośrodek, a także wyposażenie części mieszkalnej, wymagają jednakże doinwestowania. Należy także wzmóc nadzór nad jakością i ilością wyżywienia, dostarczanego przez właściciela obiektu. Warunki te, wskazywane wcześniej w mediach jako główna przyczyna akcji protestacyjnej, stanowiły raczej element wzmacniający motywację cudzoziemców do udziału w akcji protestacyjnej.
- Zwraca uwagę sprawna organizacja akcji protestacyjnej, kierowanej przez samoistnie wyłonioną grupę inicjatywną.